

การตั้งชื่อถนนในกรุงฮานอยยุคอาณานิคมฝรั่งเศส¹

The street naming in Hanoi during French colonial period

Received: August 13, 2019

Revised: November 21, 2019

Accepted: February 13, 2020

ณัฐพัทธ์ บุญฮอก

Nattapat Boonhok

สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล ประเทศไทย

Research Institute for Languages and Cultures of Asia, Mahidol University, Thailand

poathip@hotmail.com

โสภณา ศรีจำปา

Sophana Srichampa

สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล ประเทศไทย

Research Institute for Languages and Cultures of Asia, Mahidol University, Thailand

sophana@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีจุดประสงค์เพื่อวิเคราะห์กัลวิธิการตั้งชื่อถนนในกรุงฮานอยในยุคอาณานิคมฝรั่งเศส จากการค้นหาข้อมูลจากเอกสารและข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตพบว่า ชื่อถนนในยุคสมัยนี้มีทั้งหมด 332 ชื่อ ผลการศึกษาพบว่า ภาษาที่ใช้ตั้งชื่อถนนมี 2 ประเภท คือ ภาษาฝรั่งเศส จำนวน 272 ชื่อ และภาษาเวียดนาม จำนวน 60 ชื่อ ไวยากรณ์ของชื่อถนนในช่วงเวลานี้เป็นไปตามกฎทางภาษาฝรั่งเศส โครงสร้างชื่อถนนแบ่งได้เป็น 3 ส่วน คือ (1). ประเภทถนน (2). ชื่อถนน และ (3). ส่วนขยาย โดยประเภทถนนแบ่งได้เป็น 13 ประเภท คือ (1). Avenue (2). Boulevard (3). Impasse (4). Ruelle (5). Cité (6). Quai (7). Digue (8). Route (9). Voie (10). Passage (11). Place (12). Square และ (13). Rue ชื่อถนนแบ่งตามความหมายได้เป็น 12 ประเภท คือ ชื่อสินค้าและสิ่งของจำนวน ระบบหมายเลข ลักษณะถนน ชื่อหน่วยงานทางทหาร ชื่อประเทศ ชื่อสถานที่ทางธรรมชาติ (ชื่อกลุ่มชนและหมู่บ้าน ชื่อเมืองและเกาะ ศาสนสถาน ชื่อพื้นที่ ชื่อสถานที่และสิ่งปลูกสร้างเบ็ดเตล็ด และชื่อบุคคล กัลวิธิการตั้งชื่อถนนในช่วงเวลานี้พบ 6 กัลวิธิ ได้แก่ (1). ระบบหมายเลข (2). การแปลภาษาเวียดนามเป็นภาษาฝรั่งเศส (3). การตั้งชื่อถนนให้สอดคล้องกับลักษณะเฉพาะของพื้นที่ที่ถนนตัดผ่าน (4). การตั้งชื่อถนนให้สอดคล้องกับประเทศและเมือง (5). การใช้ชื่อเวียดนาม และ (6). การใช้ชื่อบุคคล

คำสำคัญ : การตั้งชื่อถนน, กรุงฮานอย, ยุคอาณานิคมฝรั่งเศส, ฝรั่งเศส, เวียดนาม

Abstracts

The purpose of this study was to investigate street naming in Hanoi during the French colonial period. From documentary research and a research of information available on the internet, it was found that there are 332 names of streets dating back to this period. The study also found that there were two languages used to name roads, namely. French – 272 names, and Vietnamese – 60 names. The grammar used for naming streets of street names during this period was based on French grammar. The street name structure can be divided into 3 parts: (i) The type of street, (ii) the name of the street, and (iii) extension. The street type can be divided into 13 categories: (1). Avenue (2). Boulevard (3). Impasse (4). Ruelle (5). Cité (f) Quai (6). Digue (h) Route (7). Voie (8). Passage (9). Place (10). Square and (11). Rue. The street names can be categorized into 12 groups The names of product and object, Number, The shape of the street, The name of a military agency, The name of a country, The name of a natural, The name of an ethnic group or village, The name of a city or island, The name of a religious place, The name of an area, miscellaneous place, and The name of a person. Techniques used for street naming during this period were as follows: (1). number system, (2). Vietnamese translation into French, (3). street naming in accordance with the characteristics of the area through which the road passed, (4). street naming in accordance with the country and city (5). Vietnamese names and, (6). Using the name of a person.

Keywords: street naming, Hanoi, French colonial period, French, Vietnam

1. บทนำ

นับตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 19 เป็นต้นมา ฝรั่งเศสได้เข้าปกครองดินแดนอินโดจีน (ประกอบด้วย เวียดนาม ลาว และกัมพูชา) ทำให้ประเทศเวียดนามตกเป็นประเทศอาณานิคมของฝรั่งเศส ฝรั่งเศสได้เข้าปกครองกรุงฮานอยนับตั้งแต่ปี ค.ศ.1875 ภายหลังจากการรุกรานอย่างต่อเนื่อง ทำให้กรุงฮานอยได้ตกอยู่ใต้การปกครองของฝรั่งเศส กรุงฮานอยมีความสำคัญในฐานะเมืองหลวงของภูมิภาคเวียดนามเหนือซึ่งถือเป็นพื้นที่ที่ตั้งอยู่ใกล้เคียงกับพื้นที่ทางการเมือง การทหาร และเศรษฐกิจ ได้แก่ ลาว จีนตอนใต้ (ซึ่งอยู่ภายใต้การอารักขาของอังกฤษ) กัมพูชา และสยาม ส่งผลให้ฝรั่งเศสจำเป็นต้องเร่งการพัฒนากรุงฮานอยให้ทันสมัยเพื่อรองรับความเจริญตามแบบตะวันตกที่กำลังหลั่งไหลเข้ามาอย่างรวดเร็ว (Vien, 2014)

ฝรั่งเศสต้องการสถาปนากฎหมายกรุงฮานอยเป็น “ปารีสน้อย” (Little Paris) ทำให้มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงโครงสร้างต่างๆ ในกรุงฮานอยเพื่อรองรับกับ “ปารีสน้อย” นี้ ซึ่งหนึ่งในการพัฒนาที่เด่นชัดของกรุงฮานอยคือการคมนาคม (Thanh & Lam, 2013)

ฝรั่งเศสเริ่มโครงการวางระบบถนนสมัยใหม่ภายในประเทศตั้งแต่ปี ค.ศ.1897 เพื่อมุ่งหวังทางการทหาร การเมือง และเศรษฐกิจเป็นสำคัญ จากมุมมองของฝรั่งเศสนั้น หากไม่มีถนน รางรถไฟ คูคลอง จะส่งผลให้ธุรกิจต่างๆ ไม่สามารถขนส่งผลผลิตได้ซึ่งจะส่งผลให้ผู้คนประสบปัญหาทางเศรษฐกิจได้ (Tien, 2019)

ฝรั่งเศสได้ประกาศกฎหมายเกี่ยวกับการสร้างโครงข่ายถนนหลวงทั่วทั้งภูมิภาคอินโดจีนในปี ค.ศ.1918 โดยมีการกำหนดหมายเลขถนนต่างๆ เพื่อบ่งบอกเส้นทางที่ถนนตัดผ่าน ซึ่งมีถนนที่ตัดผ่านกรุงฮานอย 4 เส้น ได้แก่ถนนหลวงหมายเลข 2, 3, 5 และ 6 ทำให้กรุงฮานอยกลายเป็นชุมทางสำหรับถนนหลวง

จากการวางระบบถนนหลวงนี้ทำให้กรุงฮานอยจำเป็นต้องปรับระบบถนนหลวงภายในตัวเมืองเพื่อรองรับกับถนนหลวงและระบบคมนาคมขนส่งที่กำลังเกิดขึ้น (Ha, 2018)

โครงการก่อสร้างและปรับปรุงถนนในกรุงฮานอยมี 3 ระยะเวลาดังต่อไปนี้

ระยะที่ 1 ตั้งแต่ปี ค.ศ.1875-1888 เป็นช่วงแรกของการสร้างถนน ทำให้ฝรั่งเศสต้องสร้างถนนบริเวณศูนย์กลางเมือง คือบริเวณทะเลสาบฮว๋านเกียม (Hoan Kiem lake) และบริเวณเมืองเก่า

ระยะที่ 2 ตั้งแต่ปี ค.ศ.1889-1920 เป็นช่วงรอยต่อสำคัญเพราะเป็นช่วงก่อนและหลังจากสงครามโลกครั้งที่ 1 ประกอบกับการขยายเส้นทางถนนหลวงเพิ่มขึ้น ทำให้มีการก่อสร้างถนนขยายออกนอกศูนย์กลางเมืองสู่ชานเมืองและเชื่อมต่อกับถนนหลวง

ระยะที่ 3 ตั้งแต่ปี ค.ศ.1921-1945 มีการก่อสร้างถนนลดลงเพราะฝรั่งเศสกำลังเข้าสู่สงครามโลกครั้งที่ 2 แต่ยังคงมีการขยายถนนไปยังพื้นที่ห่างไกลและจังหวัดข้างเคียงกับกรุงฮานอย (Thanh & Lam, 2013)

ดังนั้นนับตั้งแต่ปี ค.ศ.1875 เป็นต้นมา กรุงฮานอยได้รับการวางระบบถนนอย่างเป็นทางการ ส่งผลให้เกิดถนนกระจายไปทั่วทั้งกรุงฮานอย และเมื่อมีถนนก็จำเป็นต้องมีชื่อถนน ทำให้มีการคิดสรรชื่อต่างๆ มาตั้งชื่อถนน

ชื่อถนนในยุคอาณานิคมฝรั่งเศสมีความน่าสนใจ คือ มีการนำชื่อบุคคลสำคัญต่างๆ ระบบหมายเลข สิ่งปลูกสร้าง สถานที่ทางธรรมชาติ และอื่นๆ อีกมากมายมาตั้งชื่อถนน โดยมีการใช้ชื่อภาษาฝรั่งเศสเป็น

ส่วนใหญ่และมีการรื้อทิ้งชื่อถนนดั้งเดิมของชาวเวียดนามออกไปแล้วแทนที่ด้วยภาษาฝรั่งเศส นอกจากนี้ฝรั่งเศสได้นำคำเรียกประเภทถนนด้วยภาษาฝรั่งเศสมาใช้กับถนนในกรุงฮานอยเพื่อให้เป็นระบบถนนแบบเดียวกับยุโรป ทำให้เป็นวางรากฐานวัฒนธรรมฝรั่งเศสอย่างเป็นทางการเป็นระบบในฐานะประเทศผู้ปกครองไปสู่ประเทศใต้ปกครอง

ดังนั้นชื่อถนนและกลวิธีการตั้งชื่อถนนในช่วงเวลานี้จึงสะท้อนถึงการให้ความสำคัญกับการเผยแพร่วัฒนธรรมของประเทศผู้ปกครอง (ฝรั่งเศส) และขณะเดียวกันก็เป็นการลดทอนวัฒนธรรมท้องถิ่น (เวียดนาม) อย่างมีนัยสำคัญ ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจในการศึกษาชื่อถนนและกลวิธีการตั้งชื่อถนนในยุคอาณานิคมฝรั่งเศส

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 งานวิจัยเกี่ยวกับภูมินามและการตั้งชื่อถนนในกรุงฮานอย

งานวิจัยนี้จะใช้เอกสารและงานวิจัยต่างๆ เกี่ยวกับภูมินามและการตั้งชื่อดังต่อไปนี้

การศึกษาชื่อหมู่บ้าน ถนน และชื่อถนนในกรุงฮานอย (Tien, 2019) ผลการศึกษาพบว่า ในยุคอาณานิคมฝรั่งเศส ฝรั่งเศสได้ตั้งชื่อถนนโดยใช้ไวยากรณ์ฝรั่งเศส ชื่อถนนดั้งเดิมในกรุงฮานอยยังคงความหมายเดิมแต่เปลี่ยนไปใช้ภาษาฝรั่งเศส ชื่อถนนจะตั้งตามบุคคลฝรั่งเศสหรือบุคคลเวียดนามที่อยู่ในสังกัดฝรั่งเศส ซึ่งเป็นไปตามทัศนคติของชนชั้นปกครองอาณานิคมที่มีแนวคิดที่ว่า “กรุงฮานอยเป็นเมืองขึ้นฝรั่งเศสจึงต้องใช้ภาษาฝรั่งเศส และบุคคลที่มีคุณูปการต่อฝรั่งเศสไม่ว่าชาติใดก็ตามจะได้รับเชิดชูเกียรติยศและระลึกถึง” (Tien, 2019) นอกจากนี้ก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 มีการเพิ่มเติมชื่อถนนที่เป็นภาษาเวียดนามมากขึ้น เช่น ชื่อบุคคลสำคัญในประวัติศาสตร์เวียดนาม เป็นต้น แต่ชื่อถนนกลุ่มนี้จะนำมาตั้งชื่อกับถนนที่ไม่สำคัญนัก รวมทั้งมีการวิเคราะห์ถึงนโยบายการใช้ภาษาของฝรั่งเศสที่ใช้ภาษาฝรั่งเศสเป็นสำคัญโดยมุ่งเน้นให้ชื่อถนนสื่อสารกับบุคคลฝรั่งเศสหรือบุคคลที่มีความรู้ภาษาฝรั่งเศสเท่านั้น คนท้องถิ่นจึงไม่อาจเข้าใจชื่อถนนภาษาฝรั่งเศสได้ ดังนั้นจึงเป็นการสะท้อนถึงการปกครองของฝรั่งเศสที่ต้องการเผยแพร่วัฒนธรรมฝรั่งเศสและลดทอนวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งงานศึกษานี้จะมุ่งเน้นการวิเคราะห์ภาพสะท้อนนโยบายการตั้งชื่อถนนและนโยบายการเลือกใช้ภาษาของฝรั่งเศส แต่กระนั้นงานศึกษานี้ไม่ได้กล่าวถึงชื่อถนนประเภทอื่นๆ เช่น ชื่อหมู่บ้าน ชื่อสิ่งของ เป็นต้น ดังนั้นบทความนี้จะทำการศึกษาต่อยอดและเพิ่มเติมในส่วนที่ไม่ได้กล่าวถึงนี้ รวมทั้งการวิเคราะห์นโยบายตั้งชื่อถนนเพิ่มเติม

การศึกษาชื่อถนนในกรุงฮานอยในช่วงอาณานิคมฝรั่งเศส (Thanh & Lam, 2013) มีจุดประสงค์เพื่อนำเสนอภาพสะท้อนบริบทสังคมและวัฒนธรรมผ่านชื่อถนน ผลการศึกษาพบว่า ชื่อถนนในช่วงเวลาดังกล่าวมีการใช้ภาษาฝรั่งเศสเป็นส่วนใหญ่ โดยใช้ชื่อบุคคล ชื่อเขต และภูมิประเทศเป็นส่วนใหญ่ กลวิธีการตั้งชื่อถนนที่ปรากฏในช่วงเวลานี้ เช่น การแปลจากภาษาเวียดนามเป็นภาษาฝรั่งเศส การใช้ระบบหมายเลข การใช้ชื่อบุคคล การตั้งชื่อตามลักษณะเด่นของพื้นที่ เป็นต้น มีปรากฏชื่อถนนที่เป็นภาษาเวียดนามอยู่ แต่มีจำนวนน้อย สะท้อนการลดบทบาทและอิทธิพลวัฒนธรรมเวียดนามและเป็นการครอบงำทางวัฒนธรรมจากวัฒนธรรมฝรั่งเศส ซึ่งจากงานศึกษานี้ทำให้เห็นถึงประวัติศาสตร์การตั้งชื่อถนนและกลวิธีการตั้งชื่อถนนในกรุงฮานอยใน

ยุคอาณานิคมฝรั่งเศส แต่กระนั้นงานศึกษานี้ก็ไม่ได้มีให้รายละเอียดการวิเคราะห์กลวิธีการตั้งชื่อถนน ซึ่งในบทความนี้จะทำการเพิ่มเติมการวิเคราะห์ให้ในประเด็นนี้

การศึกษาชื่อถนนและสวนสาธารณะในกรุงฮานอยก่อนปี ค.ศ.1954 (Long, 2010) ผลการศึกษาพบว่า ฝรั่งเศสได้วางแผนเปลี่ยนแปลงกรุงฮานอยให้เป็นไปตามแบบตะวันตก ถนนดั้งเดิมจะยังคงความหมายเดิม แต่ใช้ภาษาฝรั่งเศส นอกจากนี้ชื่อถนนส่วนใหญ่จะใช้ภาษาฝรั่งเศส เช่น บุคคลฝรั่งเศส (นักการเมือง, ผู้ว่าการสหพันธ์อินโดจีน, ผู้บริหารกรุงฮานอย, สถาปนิก, ช่างภาพ, แพทย์ ฯลฯ) และมีชื่อภาษาเวียดนามอยู่เล็กน้อย เช่น บุคคลเวียดนาม (บุคคลในประวัติศาสตร์เวียดนาม, บุคคลในสังกัดฝรั่งเศส, ชื่อข้าราชการในราชวงศ์เหงียน, ชื่อเจ้าของที่ดิน ฯลฯ) ชื่อภูมิทัศน์ที่สำคัญในกรุงฮานอย เป็นต้น นอกจากนี้ชื่อถนนภาษาเวียดนามจะถูกนำไปตั้งกับถนนที่ไม่มีความสำคัญนัก ประเภทถนนในกรุงฮานอยในยุคอาณานิคมฝรั่งเศสจะจำแนกตามความสำคัญและขนาดถนน ได้แก่ Boulevard, Rue, Ruelle, Digue, Quai และ Voie งานศึกษานี้จะมุ่งเน้นนำเสนอชื่อถนน ประวัติศาสตร์การเปลี่ยนแปลงชื่อถนนและการจำแนกประเภทถนน ดังนั้นบทความนี้จึงได้ต่อยอดและเพิ่มเติมจากงานศึกษานี้คือการวิเคราะห์กลวิธีการตั้งชื่อถนนและวิเคราะห์ภาพรวมการตั้งชื่อถนนในช่วงยุคอาณานิคมฝรั่งเศส

การศึกษาชื่อถนนบางชื่อในกรุงฮานอยในยุคอาณานิคมฝรั่งเศส (Phanxipang, 2012) ผลการศึกษาพบว่าชื่อถนนจะใช้ไวยากรณ์ฝรั่งเศสโดยคำนามทั่วไป (common noun) จะใช้ร่วมกับคำบุพบทฝรั่งเศส ได้แก่ de la, du และ des เป็นต้น มีความหมายว่า “ของหรือแห่ง” เช่น Rue de la Poissonnerie “ถนนขายปลา” เป็นต้น ส่วนชื่อที่เป็นคำนามชื่อเฉพาะและชื่อถนนในระบบหมายเลขจะไม่ใช้คำบุพบท เช่น Rue Pottier, Voie 9 เป็นต้น งานศึกษานี้มุ่งเน้นศึกษาองค์ประกอบของชื่อถนนเป็นสำคัญ ดังนั้นบทความนี้จะต่อยอดและเพิ่มเติมการวิเคราะห์การตั้งชื่อถนนและภาพรวมการตั้งชื่อถนน

การศึกษาชื่อถนนในกรุงฮานอย (ศึกษาชื่อถนนในปี ค.ศ.1997) (Srichampa, 1997) ผลการศึกษาพบว่า ชื่อถนนในกรุงฮานอยมีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย กล่าวคือ ในสมัยอาณานิคมฝรั่งเศส ชื่อถนนจะตั้งเป็นภาษาฝรั่งเศส เมื่อฝรั่งเศสหมดอำนาจลงจึงค่อยๆ เปลี่ยนเป็นภาษาเวียดนาม มีการจัดกลุ่มที่มาของชื่อถนน เช่น ชื่อบุคคล ชื่อสถานที่ เป็นต้น โดยผู้เขียนได้แสดงภาพสะท้อนของทัศนคติของชาวเวียดนามที่ให้ความสำคัญกับบุคคลที่ทำประโยชน์แก่ประเทศ นอกจากนี้ชื่อถนนบางส่วนก็มีการนำชื่อเก่าแก่ของกรุงฮานอยมาตั้งชื่อถนนสะท้อนให้เห็นถึงการให้ความสำคัญกับอดีตและแสดงถึงความเรียบง่ายของสังคม งานศึกษานี้ นับเป็นงานศึกษาบุกเบิกเกี่ยวกับชื่อถนนทำให้ผู้วิจัยนำมาต่อยอดการศึกษา ซึ่งบทความนี้จะทำการศึกษาชื่อถนนในยุคอาณานิคมฝรั่งเศสเพื่อให้เห็นถึงความแตกต่างของชื่อถนนในแต่ละช่วงเวลา

ดังนั้นงานวิจัยข้างต้นแสดงให้เห็นกลวิธีการตั้งชื่อในแต่ละกลุ่มสังคม การคัดสรรและเลือกชื่อในการตั้งชื่อ การวิเคราะห์องค์ประกอบชื่อ รวมทั้งการวิเคราะห์ภาพสะท้อนทางสังคม ค่านิยมและมโนทัศน์ในการตั้งชื่อ และปัจจัยการตั้งชื่อซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับงานศึกษานี้ได้

2.2 งานวิจัยเกี่ยวกับการจัดกลุ่มความหมาย

การจัดวงความหมายหรือแวดวงความหมาย (semantic domains) ของไนด้า (Nida, 1975) กล่าวคือ วงความหมายประกอบด้วยกลุ่มของความหมายที่มีองค์ความหมายย่อย (semantic component) แน่นอกร่วมกัน เช่น สรรพสิ่ง มวลสาร วัตถุเคลื่อนที่ สิ่งประดิษฐ์ เหตุการณ์ กระบวนการ สภาพ เป็นต้น การจัดกลุ่มความหมายนี้เป็นการแสดงออกถึงความสัมพันธ์ระหว่างความหมายของคำต่างๆ โดยคำเหล่านั้นจะประกอบไปด้วยกลุ่มของความหมายที่มีองค์ประกอบที่มีความหมายย่อยร่วมกัน

ดังนั้นแนวคิดนี้จะสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดกฎเกณฑ์ทางความหมายและที่มาของชื่อถนนรวมทั้งการจัดกลุ่มชื่อถนนและคัดแยกชื่อถนน

2.3 งานวิจัยเกี่ยวกับพื้นที่แห่งความทรงจำ

พื้นที่แห่งความทรงจำ (site of memory) คือ สิ่งของ สถานที่ หรือพื้นที่ที่ทำหน้าที่เก็บรักษาและสืบทอดความทรงจำ กล่าวคือ เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงทางประวัติศาสตร์ เช่น สงคราม โรคระบาด เป็นต้น ทำให้เกิดการสูญเสียสิ่งที่เป็นประจักษ์พยานทางประวัติศาสตร์และความทรงจำ เมื่อปราศจากสิ่งที่ทำหน้าที่ถ่ายทอดความทรงจำทำให้สังคมต้องสร้างสิ่งใหม่ที่ทำหน้าที่เก็บรักษาและสืบทอดความทรงจำต่อไป เช่น อนุสาวรีย์ ภาพยนตร์ ชื่อถนน เป็นต้น เกิดเป็นความทรงจำร่วม (collective memory) เพื่อสร้างอัตลักษณ์แก่ชุมชนและเป็นการสร้างความพึงพอใจแก่ประชาชนในท้องถิ่น (Prasannam, 2014)

ดังนั้นงานวิจัยเกี่ยวกับพื้นที่แห่งความทรงจำนี้สามารถนำมาประยุกต์ในการวิเคราะห์นโยบายการตั้งชื่อถนนของฝรั่งเศสในช่วงอาณานิคมฝรั่งเศส

3. วิธีการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการเก็บข้อมูลชื่อถนนจากแผนที่กรุงฮานอยในยุคอาณานิคมฝรั่งเศส รวมทั้งเอกสารวิชาการ ข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต และสารานุกรมที่เกี่ยวข้อง โดยจัดประเภทข้อมูลตามที่มาและความหมายของชื่อถนนตามแนวคิดของไนด้า (Nida, 1975)

ผู้วิจัยจะเริ่มทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากประเด็นภายในชื่อ (ภาษา องค์ประกอบ และโครงสร้าง) เป็นอันดับแรก แล้วถึงขยายไปสู่การวิเคราะห์บริบทและปรากฏการณ์ของข้อมูล

ผู้วิจัยจะวิเคราะห์ภาษาที่ใช้ในชื่อ โครงสร้าง และองค์ประกอบ ต่อมาผู้วิจัยก็ทำการจัดประเภทข้อมูลโดยจัดกลุ่มตามที่มาและความหมาย เช่น ชื่อสิ่งของ เป็นต้น เมื่อคัดแยกข้อมูลเสร็จสิ้น ผู้วิจัยก็จะทำการหาทฤษฎีการตั้งชื่อถนนและวิเคราะห์ทฤษฎีการตั้งชื่อถนน

เมื่อการวิเคราะห์เสร็จสิ้นจะเป็นการสรุปและอภิปรายผล

4. ผลการศึกษา

ไวยากรณ์ที่ใช้ในการตั้งชื่อถนนในช่วงเวลานี้จะใช้ไวยากรณ์ฝรั่งเศส ซึ่งประเทศฝรั่งเศสจะตั้งชื่อถนนต่างๆ โดยยึดตามหลักการทางไวยากรณ์ฝรั่งเศสดังต่อไปนี้

+ คำนาม 1 ± คำบุพบท + คำนาม 2/คำจำนวนนับ ± คำคุณศัพท์

สัญลักษณ์ “+” หมายถึงบังคับปรากฏและสัญลักษณ์ “±” หมายถึงไม่บังคับปรากฏ

คำนามที่ 1 คือ คำนามทั่วไปบอกประเภทของถนนได้แก่ Boulevard, Avenue, Impasse, Ruelle, Cité, Quai, Route, Passage, Square, Rue และ Voie ซึ่งรายละเอียดของประเภทถนนจะกล่าวในส่วนถัดไป

คำบุพบท คือ คำเชื่อมระหว่างคำนามกับคำนามในที่นี้มีการใช้คำบุพบท 3 แบบ ได้แก่ de la, du และ des “แห่งหรือของ” เช่น Rue de la Citadelle, Rue du Coton, Rue des Caisses เป็นต้น คำบุพบท de la, du และ des จะต้องปรากฏพร้อมกับคำนามทั่วไป (common Noun) เท่านั้น และจะไม่ปรากฏกับคำนามชื่อเฉพาะหรือวิสามานยนาม (proper noun) และคำจำนวนนับ (numerals) เช่น Boulevard Henrid’ Orleans, Boulevard Gambetta, Avenue Pierre Pasquier, Voie 9 เป็นต้น

คำนามที่ 2 และคำจำนวนนับ คือ คำนามที่เป็นชื่อถนนโดยจะแบ่งเป็นคำนามทั่วไปและคำนามชื่อเฉพาะ ส่วนคำจำนวนนับ (numerals) คือหมายเลข

คำคุณศัพท์ คือ คำขยายคำนาม ซึ่งในที่นี้จะมีเพียงคำเดียว คือคำว่า “Prolongée” แปลว่า ส่วนขยาย โดยจะปรากฏเฉพาะกับถนนบางเส้นเท่านั้น ซึ่งชื่อถนนที่มีคำคุณศัพท์จะแสดงถึงการก่อสร้างขยายถนนและต่อเติมจากถนนเดิม เช่น Route Mandarine prolongée เป็นต้น (Phanxipang, 2012)

4.1 ภาษาและตัวเขียนในชื่อถนนในกรุงเทพมหานคร

จากการเก็บข้อมูลจากเอกสารวิชาการ ข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต และแผนที่ พบว่ามีชื่อถนนทั้งหมด 332 ชื่อแบ่งเป็นภาษาฝรั่งเศส 272 ชื่อและภาษาเวียดนาม 60 ชื่อ ซึ่งสามารถแจกแจงเป็นจำนวนและร้อยละดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของชื่อถนนจำแนกตามภาษา

ภาษาและตัวเขียน	จำนวน	ร้อยละ
ภาษาฝรั่งเศส	272	81.92
ภาษาเวียดนาม	60	18.08
รวม	332	100

จากข้อมูลข้างต้นจะสะท้อนให้เห็นถึงทางการฝรั่งเศสได้ให้ความสำคัญกับภาษาฝรั่งเศสมากกว่าภาษาเวียดนามซึ่งแสดงให้เห็นถึงอำนาจของผู้ปกครองที่เหนือกว่าผู้อยู่ใต้ปกครอง นอกจากนี้นับตั้งแต่ฝรั่งเศสปกครองกรุงเทพมหานคร ทางการฝรั่งเศสได้ประกาศใช้ระบบตัวเขียนด้วยอักษรโรมันแทนระบบตัวเขียนแบบจีน-เวียดนามอย่างเป็นทางการ (Chonchirdsin, 2007) ซึ่งสะท้อนถึงนโยบายภาษาของฝรั่งเศสที่ต้องการขยายอิทธิพลทางวัฒนธรรมผ่านชื่อถนน รวมทั้งการกีดกันภาษาของเวียดนามไปพร้อมกัน

จากภาษาและตัวเขียนในช่วงเวลานี้สะท้อนให้เห็นถึงวิสัยทัศน์ของฝรั่งเศสที่ต้องการสร้างสถานการณ์ “บังคับ” ให้คนท้องถิ่นที่ไม่มีความรู้ภาษาฝรั่งเศสจำเป็นต้องพัฒนาตนเองเพื่อปรับตัวให้เข้าวิถีชีวิตใหม่ที่กำลัง หลั่งไหลเข้าสู่กรุงเทพมหานครอย่างรวดเร็ว

ดังนั้นจากนโยบายการใช้ภาษาในชื่อถนนนี้สะท้อนถึงการให้ความสำคัญในการใช้ภาษาตามประเทศ ผู้ปกครองและลดทอนภาษาประเทศได้ปกครองได้เป็นอย่างดี

4.2 โครงสร้างชื่อถนนในกรุงเทพมหานครในยุคอนานิคมฝรั่งเศส

ชื่อถนนในกรุงเทพมหานครจะสามารถจำแนกโครงสร้างได้ 3 ส่วนดังต่อไปนี้

+ ประเภทถนน + ชื่อถนน ± ส่วนขยาย (Prolongée)

สัญลักษณ์ “+” หมายถึงบังคับปรากฏและสัญลักษณ์ “±” หมายถึงไม่บังคับปรากฏ

4.3 ประเภทถนน

ฝรั่งเศสได้ทำกรนาระบบการตั้งชื่อแบบตะวันตกมาใช้ในการตั้งชื่อถนนในกรุงเทพมหานคร โดยการนำ ประเภทถนนต่างๆ ตามแบบตะวันตกเพื่อความเป็นระบบและง่ายต่อการวางแผนผังเมือง โดยประเภทถนนจะ บ่งบอกถึงลักษณะของถนนและความสำคัญของถนนเส้นนั้นๆ ทำให้ง่ายต่อการจดจำและผู้ใช้ถนนสามารถ รับทราบลักษณะของถนนได้อย่างรวดเร็ว

ประเภทถนนจะบ่งบอกถึงลักษณะถนน ขนาดความกว้างและความยาวของถนน ทางเท้าของถนน ความสำคัญของถนน หน้าที่ของถนนและตำแหน่งของถนน (Long, 2010) ซึ่งในกรุงเทพมหานครมีประเภทถนน ทั้งหมด 13 ประเภทดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2 ประเภทถนน

ประเภทถนน	คำอธิบาย
Avenue	ถนนทางตรง มีขนาดเล็กกว่าถนนประเภท Boulevard จะปรากฏอยู่บริเวณศูนย์กลางเมืองและมีทางเท้า
Boulevard	ถนนขนาดใหญ่ที่สุด หลายช่องทางจราจร จะตรงเข้าสู่ตัวเมือง มีช่องทางสำหรับการจอดรถข้างทาง ถือเป็นถนนสายหลักภายในตัวเมืองและถือว่าเป็นถนนที่มีความสำคัญที่สุด
Impasse	ถนนที่เป็นทางตัน
Ruelle	ถนนที่มีลักษณะเป็นซอยและทางแคบ มีกำแพงหรือสิ่งปลูกสร้างกั้นสองข้างทาง หรือมีลักษณะทางแยกจากถนนใหญ่
Cité	ถนนบริเวณที่ดิน หมู่บ้าน พื้นที่ หรือเขตชุมชน
Quai	ถนนบริเวณท่าเรือ
Digue	ถนนบริเวณเขื่อน
Route	ถนนทางยาว เป็นถนนที่เชื่อมเส้นทางระหว่างเมืองอื่นๆ หรือถนนที่ออกจาก

ประเภทถนน	คำอธิบาย
	ศูนย์กลางเมืองไปยังพื้นที่รอบนอกหรือชานเมือง
Voie	ถนนที่ใช้ระบบหมายเลข
Passage	ถนนขนาดเล็กยาว มีทางเดิน มีสิ่งปลูกสร้างตลอดสองข้างทาง หรือเป็นถนนที่เชื่อมต่อกับสถานที่ต่างๆ
Place	ถนนใกล้เคียงสิ่งปลูกสร้าง ลานกิจกรรม หรือจัตุรัสภายในเมือง
Rue	ถนนโดยทั่วไป มีขนาดปานกลาง ส่วนใหญ่จะเป็นถนนในเมืองและมีสิ่งปลูกสร้างบ้านเรือน และร้านค้าตลอดสองข้างทาง
Square	ถนนที่ล้อมรอบพื้นที่สี่เหลี่ยมหรือจัตุรัส

จากข้อมูลข้างต้นก็สามารถนำมาคิดคำนวณจำนวนถนนตามประเภทถนนได้ดังต่อไปนี้
 ตารางที่ 3 จำนวนชื่อตามประเภทถนน

ประเภทถนน	จำนวน	ร้อยละ
Avenue	13	3.92
Boulevard	18	5.42
Impasse	9	2.71
Ruelle	20	6.02
Cité	10	3.01
Quai	3	0.90
Digue	3	0.90
Route	8	2.41
Voie	40	12.05
Passage	2	0.60
Place	3	0.90
Rue	200	60.26
Square	3	0.90
รวม	332	100

จากข้อมูลข้างต้นสะท้อนถึงการวางระบบถนนและระบบแผนผังเมืองอย่างมีประสิทธิภาพของฝรั่งเศส กล่าวคือ มีการแยกแยะประเภทถนนอย่างชัดเจน ประเภทถนนจะเป็นตัวแทนของลักษณะพื้นที่ที่ถนนตัดผ่าน มีการบ่งบอกลักษณะถนน มีการบอกตำแหน่งของถนน รวมทั้งหน้าที่ของถนนในบางเส้นทาง ทำให้ผู้ใช้ถนนสามารถเข้าใจระบบได้อย่างรวดเร็ว

นอกจากนี้ฝรั่งเศสได้มีการเลือกใช้ภาษากับถนนแต่ละประเภท กล่าวคือ ฝรั่งเศสจะเลือกใช้ภาษาอย่างมีนัยสำคัญทางการปกครอง โดยถนนที่มีความสำคัญมากและอยู่บริเวณศูนย์กลางเมืองคือถนนประเภท Boulevard และ Avenue จะใช้ภาษาฝรั่งเศสมากกว่าภาษาเวียดนาม นอกจากนี้ประเภทถนนที่ไม่มีความสำคัญมากนักจะเลือกใช้ภาษาเวียดนามมากกว่าภาษาฝรั่งเศส เช่น Ruelle และ Cité อาทิ Ruelle Nôï-Miêu, Cité Thuận-Lợi, Ruelle Tô-Tịch เป็นต้น (Tien, 2019)

4.4 ชื่อถนน

ชื่อถนนนับเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดในโครงสร้างชื่อถนน โดยชื่อถนนในกรุงเทพมหานครจะแบ่งได้เป็น 12 ประเภทได้แก่ 1) สิ่งของและสินค้า 2) ระบบหมายเลข 3) ลักษณะถนน 4) หน่วยงานทางทหาร 5) ประเทศ 6) สถานที่ทางธรรมชาติ 7) กลุ่มชนและหมู่บ้าน 8) เมืองและเกาะ 9) ศาสนสถาน 10) พื้นที่ 11) สถานที่และสิ่งปลูกสร้าง และ 12) บุคคล

4.4.1 สิ่งของและสินค้า

เอกลักษณ์สำคัญประการหนึ่งของกรุงเทพมหานครคือ มีหมู่บ้านและเขตชุมชนที่ผลิตสินค้าและสิ่งของเฉพาะทางกระจุกกระจายทั่วทั้งเมือง เช่น ถนนขายเกลือ ถนนขายเครื่องชั่งน้ำหนัก เป็นต้น (Phuc, 2004) ทำให้ทางฝรั่งเศสทำการแปลชื่อถนนเหล่านี้จากภาษาเวียดนามมาเป็นภาษาฝรั่งเศสเพื่อรักษาเอกลักษณ์ของถนนต่างๆ ไว้ ดังตัวอย่างเช่น Rue des Balances “ถนนขายเครื่องชั่งน้ำหนัก” Rue des Nattes en Jonc “ถนนขายเสื่อสาน” Rue de la Poissonnerie “ถนนขายปลา”

4.4.2 ระบบหมายเลข

ระบบหมายเลขจะเป็นไปตามแบบแผนของตะวันตก คือ หมายเลขใกล้เคียงกันจะอยู่บริเวณใกล้เคียงกัน เช่น ถนนหมายเลขที่ 1 จะอยู่ใกล้ถนนหมายเลขที่ 2 และ 3 เป็นต้น นอกจากนี้ระบบหมายเลขจะใช้ถนนประเภท “Voie” เท่านั้น

สมัยอาณานิคมฝรั่งเศสได้ใช้ระบบหมายเลขเพราะชื่อเฉพาะที่จะนำมาตั้งชื่อถนนนั้นมีอย่างจำกัด ทำให้ต้องนำระบบหมายเลขมาใช้ชั่วคราวเพื่อรอการนำชื่อเฉพาะมาตั้งชื่อถนนต่อไป ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่าระบบหมายเลขจะเป็นชื่อถนนชั่วคราวเพื่อรอการตั้งชื่อ ดังตัวอย่าง Voie 9 “ถนนหมายเลขที่ 9” Voie 34 “ถนนหมายเลขที่ 34” Voie 108 “ถนนหมายเลขที่ 108” (Thanh & Lam, 2013)

4.4.3 ลักษณะถนน

ชื่อถนนประเภทนี้จะบอกลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์ของถนน เช่น Route Circulaire “ถนนที่มีลักษณะเป็นวงเวียน”

4.4.4 หน่วยงานทางทหาร

ชื่อถนนที่บอกถึงหน่วยงานทางทหาร เช่น Rue des Pavillons Noirs “หน่วยฮ่อธงดำของจีน ประจำการในกรุงฮานอยต่อต้านฝรั่งเศสในสงครามฝรั่งเศส-จีนในปี ค.ศ.1881-1885” (Phuc, 2004)

4.4.5 ประเทศ

ชื่อที่บ่งบอกถึงประเทศและการปกครองของประเทศ ซึ่งสามารถแยกจุดประสงค์การตั้งชื่อประเทศได้เป็น 2 ประเภทคือ 1) การตั้งชื่อเพื่อเฉลิมฉลองเขตชูเกียรติประเทศผู้ปกครอง และ 2) การตั้งชื่อเพื่อบอกต้นทางและปลายทางของถนน ดังตัวอย่าง Rue de France “ถนนแห่งชาติฝรั่งเศส” Avenue de la République “ถนนหลวงแห่งสาธารณรัฐฝรั่งเศส” Route Mandarine prolongée “ถนนสายจีนแมนดาริน”

4.4.6 สถานที่ทางธรรมชาติ

ภายในกรุงฮานอยมีสถานที่ทางธรรมชาติมากมายกระจายทั่วทั้งเมือง และสถานที่ทางธรรมชาติเหล่านี้เป็นเอกลักษณ์ที่สำคัญของเมือง ทำให้ฝรั่งเศสนำชื่อสถานที่ทางธรรมชาติเหล่านี้มาตั้งชื่อถนนเพื่อบ่งบอกตำแหน่งสถานที่ ดังตัวอย่าง Rue de l’Ancien Canal “ถนนคลองโบราณใกล้กับแม่น้ำแดง” Rue du Lac “ถนนบริเวณทะเลสาบฮว๋านเกียม (Hoan Kiem lake)” (Khoi, 2012)

4.4.7 กลุ่มชนและหมู่บ้าน

ชื่อประเภทนี้จะประกอบด้วยกลุ่มชน ชุมชน หมู่บ้าน มิซซันนารี กลุ่มชาติพันธุ์ที่ถนนตัดผ่านเพื่อบ่งบอกลักษณะเด่นของถนนนั้นๆ ดังตัวอย่าง Rue des Cantonais “ถนนเขตชุมชนกวางตั้งที่อพยพมาตั้งถิ่นฐานในกรุงฮานอย” Rue de la Mission “ถนนมิซซันนารี” Digue de Yên Phú “ถนนเขื่อนบริเวณหมู่บ้าน Yên Phú” (Phuc, 2004)

4.4.8 เมืองและเกาะ

ชื่อเมืองและเกาะสามารถจำแนกได้เป็น 2 ประเภท คือ 1) ตั้งตามชื่อเมืองที่ถนนตัดผ่าน และ 2) ตั้งชื่อเพื่อเฉลิมฉลองเขตชูเกียรติของกองทัพฝรั่งเศสที่สามารถมีชัยชนะเหนือเมืองหรือเกาะนั้นๆ ได้ ดังตัวอย่าง Rue de Pescadores “เกาะเผิงหูอยู่ใกล้ไต้หวัน ฝรั่งเศสได้บีบบังคับจีนให้เกาะนี้เป็นรัฐใต้อารักขาของฝรั่งเศสในปี ค.ศ.1885” Rue de Tuyên Quang “จังหวัดเตวียนกวางทางภาคเหนือของเวียดนาม เป็นสถานที่ที่ฝรั่งเศสได้รับชัยชนะเหนือกองทัพฮ่อธงดำและกองทัพชิงของจีนในปี ค.ศ.1885” (Phuc, 2004)

4.4.9 ศาสนสถาน

ชื่อสถานที่ทางศาสนาซึ่งประกอบด้วยวัด พระพุทธรูป สุสาน และโบสถ์คริสต์ ถือเป็นเอกลักษณ์ทางความเชื่อที่เด่นชัดในกรุงฮานอยและเป็นศูนย์รวมความศรัทธาของประชาชน ภายในกรุงฮานอยจะมีผู้คนที่นับถือศาสนาพุทธและคริสต์คาทอลิกเป็นส่วนใหญ่ ส่งผลให้ฝรั่งเศสตระหนักถึงความสำคัญทางศาสนา จึงนำชื่อ ศาสนสถานเหล่านี้มาตั้งชื่อถนน นอกจากนี้ยังเป็นการบอกตำแหน่งของสถานที่ทางศาสนาอีกด้วย ดังตัวอย่าง Avenue de la Cathédrale “วิหารเซนต์โจเซฟ เป็นโบสถ์คริสต์ตั้งอยู่บริเวณใกล้ทะเลสาบฮว๋านเกียม” Avenue Grand Bouddha “พระพุทธรูปองค์ใหญ่ในวัด Quán Thánh”

4.4.10 พื้นที่

ชื่อประเภทนี้จะประกอบด้วยเขตที่อยู่อาศัย เขตเศรษฐกิจ เขตเก็บภาษี และเขตเกษตรกรรม ซึ่งมีความสำคัญทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ฝรั่งเศสต้องการจัดสรรเขตพื้นที่ทางการปกครองที่ชัดเจนจึงมีการตั้งชื่อถนนเพื่อจัดสรรพื้นที่และมีการอนุญาตให้ใช้ชื่อพื้นที่เมืองเพื่อบอกตำแหน่งของพื้นที่นั้นๆ ในถนนบางเส้นทาง ดังตัวอย่าง Rue de la Concession “ถนนเขตสัมปทานของฝรั่งเศส” Ruelle Tam Thuong “ถนนเขตคลังชั่วคราวเป็นสถานที่เก็บกักข้าวรอตรวจสอบในช่วงราชวงศ์เหงียน (Nguyễn)”

4.4.11 สถานที่และสิ่งปลูกสร้าง

ชื่อประเภทนี้จะประกอบด้วยป้อมปราการ เรือนจำ ประตูเมือง ซอย สะพาน ลานพิธี โรงพยาบาล สวนสาธารณะ อาคารราชการ ตลาด และมหาวิทยาลัย ชื่อประเภทนี้เป็นสัญลักษณ์ที่สำคัญของเมืองที่ถนนตัดผ่าน ทำให้ผู้ใช้ถนนสามารถเข้าใจตำแหน่งและลักษณะของสถานที่ได้ง่าย นอกจากนี้ยังเป็นการบอกสิ่งที่เป็นเอกลักษณ์และมีชื่อเสียงของเมืองผ่านชื่อถนน ดังตัวอย่าง Rue du Blockhaus Nord “ป้อมปราการทางเหนือของกรุงฮานอย” Place de la Commerce “อาคารพาณิชย์” Rue de l’Hôpital Chinois “โรงพยาบาลแพทย์แผนจีน” Rue du Pont en Bois “สะพานไม้ (Cầu gỗ)”

4.4.12 บุคคล

ชื่อประเภทนี้จะจะเป็นประเภทที่มีจำนวนมากที่สุดโดยสามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภทคือ 1) ชื่อชาวฝรั่งเศสและตะวันตกซึ่งประกอบด้วยข้าราชการ นายทหาร เจ้าพนักงาน นักการเมือง แพทย์ วิศวกร นักคิด นักธุรกิจ มิชชันนารี ศิลปิน นักเขียน นักวิชาการ และ 2) ชื่อชาวเวียดนาม ได้แก่ กษัตริย์ เจ้าของที่ดิน กวี นักเขียน และนายทหาร

ชื่อชาวฝรั่งเศสและตะวันตกมีจำนวนทั้งสิ้น 144 ชื่อและชื่อชาวเวียดนามมีจำนวนทั้งสิ้น 28 ชื่อ ดังตัวอย่าง Avenue Chavassieux “ผู้ว่าการประจำสหพันธอินโดจีนในปี ค.ศ.1895” Rue Durantou “ผู้ว่าการกรุงฮานอยระหว่างปี ค.ศ.1903-1906” Digue Fellonneau “วิศวกรผู้ออกแบบถนนในภูมิภาคเวียดนามเหนือ” (Long, 2010)

ชื่อถนนที่ตั้งตามชื่อชาวเวียดนาม ดังตัวอย่าง Boulevard Đông Khánh “จักรพรรดิพระองค์ที่ 9 แห่งราชวงศ์เหงียน” Boulevard Kinh Lược Hoàng Cao Khải “นายทหารเวียดนามในสังกัดฝรั่งเศส มีผลงานในการรบที่สงครามดงเกีย (เวียดนามเหนือ)” Rue Trần Hưng Đạo “แม่ทัพแห่งอาณาจักร Đại Việt มีผลงานในการขับไล่กองทัพมองโกลในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 13”

ชื่อชาวฝรั่งเศสส่วนใหญ่จะเป็นประเภททหาร เจ้าหน้าที่รัฐ และนักการเมือง เพราะเป็นประเภทที่มีความสัมพันธ์เชิงอำนาจกับการปกครองอาณานิคมมากและมีความสำคัญทางด้านความมั่นคงของรัฐ นอกจากนี้ฝรั่งเศสยังได้ให้ความสำคัญกับบุคคลกลุ่มต่างๆ จากหลากหลายวิชาชีพและสถานะ นอกจากนี้การนำชื่อบุคคลเหล่านี้มาตั้งชื่อถนนก็เพื่อระลึกถึงหรือเชิดชูเกียรติยศแก่บุคคลเหล่านี้

ชื่อชาวเวียดนามจะประกอบด้วยบุคคลทางประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นสัญลักษณ์สำคัญของชาวเวียดนาม และบุคคลที่มีความสัมพันธ์ร่วมกับฝรั่งเศสหรือมีผลประโยชน์ร่วมกันกับฝรั่งเศส เช่น ทหารบางคนมีผลงานร่วมกับฝรั่งเศส เจ้าของที่ดินซึ่งมีผลประโยชน์ร่วมกับฝรั่งเศส เป็นต้น สะท้อนแนวทางการตั้งชื่อถนนประเภท

บุคคลที่เป็นชาวเวียดนามของฝรั่งเศสได้เป็นอย่างดี กล่าวคือ ฝรั่งเศสได้มีการคัดสรรชื่อบุคคลทางประวัติศาสตร์เวียดนามมาตั้งชื่อถนน ถือเป็นสัญลักษณ์ทางประวัติศาสตร์ของชาวเวียดนามเพื่อเป็นการแบ่งพื้นที่ชื่อถนนให้แก่ “ประเทศใต้ปกครอง” ที่แสดงถึงการให้ความสำคัญจากประเทศผู้ปกครองแก่ประเทศใต้ปกครองนอกจากนี้บุคคลเวียดนามที่มีผลงานหรือมีผลประโยชน์ร่วมกับฝรั่งเศสจะได้รับการเลือกสรรมาตั้งชื่อถนนเพื่อเป็นการเชิดชูเกียรติยศและระลึกถึงคุณูปการของบุคคลเหล่านั้น (Thanh & Lam, 2013)

ดังนั้นชื่อถนนประเภทนี้จะใช้ชื่อบุคคลที่เป็นชาวฝรั่งเศสมากกว่าชาวเวียดนาม แสดงถึงอำนาจการปกครองของประเทศเจ้าอาณานิคมที่อยู่เหนือกว่าประเทศที่ตกอยู่ใต้อาณานิคม

จากประเภทถนนข้างต้นสามารถนำมาแสดงเป็นตารางได้ดังนี้
ตารางที่ 4 ประเภทชื่อถนน

ประเภทชื่อถนน	จำนวน	ร้อยละ
ชื่อบุคคล	176	53.08
สินค้าและสิ่งของ	51	15.36
ระบบหมายเลข	40	12
หมู่บ้านและกลุ่มชน	21	6.33
สิ่งปลูกสร้างและสถานที่เบ็ดเตล็ด	15	4.52
ศาสนสถาน	11	3.31
เมืองและเกาะ	6	1.8
ชื่อพื้นที่	4	1.2
สถานที่ทางธรรมชาติ	3	0.9
ประเทศ	3	0.9
ลักษณะถนน	1	0.3
หน่วยงานทางทหาร	1	0.3
รวม	332	100

จากข้อมูลข้างต้นสะท้อนถึงทัศนคติของฝรั่งเศสที่นิยมใช้ชื่อบุคคลมาตั้งชื่อถนนเป็นสำคัญ

4.5 กลวิธีการตั้งชื่อถนนในกรุงเทพมหานคร

กลวิธีการตั้งชื่อในกรุงเทพมหานครประกอบด้วย 6 วิธี ได้แก่ 1) ระบบหมายเลข 2) การแปลชื่อภาษาเวียดนามเป็นภาษาฝรั่งเศส 3) การตั้งชื่อให้สอดคล้องกับลักษณะเฉพาะของพื้นที่ที่ถนนตัดผ่าน 4) การตั้งชื่อถนนให้สอดคล้องกับประเทศและเมือง 5) การใช้ชื่อเวียดนาม และ 6) การตั้งชื่อบุคคล ดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.5.1 ระบบหมายเลข

ระบบหมายเลขจะเป็นระบบแรกที่น่ามาใช้ตั้งชื่อถนนเพราะจากการก่อสร้างถนนในระยะแรก ฝรั่งเศสยังคงไม่มีแผนการตั้งชื่อถนนที่ชัดเจนจึงใช้ระบบหมายเลขเพื่อการระบุถนนเป็นการชั่วคราวเพื่อรอการนำชื่อเฉพาะมาตั้งชื่อถนนต่อไป นอกจากนี้ระบบหมายเลขจะใช้กับประเภทถนน “Voie” (Thanh & Lam, 2013)

การตั้งชื่อถนนระบบหมายเลขจะเป็นไปตามระบบตะวันตก คือ ตัวเลขที่ใกล้เคียงกันจะอยู่บริเวณใกล้เคียงกัน เช่น ถนนหมายเลขที่ 1 จะอยู่ใกล้กับถนนหมายเลขที่ 2 และ 3 เป็นต้น นอกจากนี้ ระบบหมายเลขจะเป็นการเรียงลำดับของถนนที่ก่อสร้างก่อนหรือหลัง เช่น ถนนหมายเลขที่ 1 จะก่อสร้างก่อนถนนหมายเลขที่ 2 และ 3 เป็นต้น

ระบบหมายเลขจะใช้เป็นชื่อชั่วคราวทำให้เกิดถนนที่หมายเลขที่ไม่ต่อเนื่องกันเพราะมีการตั้งชื่อถนนใหม่โดยไม่เรียงลำดับตามตัวเลข ส่งผลให้เกิดชื่อถนนเป็นตัวเลขและไม่เป็นตัวเลขปะปนกันจำนวนมาก นอกจากนี้ถนนในระบบหมายเลขจะปรากฏนอกเมืองเพราะเป็นพื้นที่ที่ไม่มีความสำคัญทางการปกครองนัก รวมทั้งบริเวณรอบนอกเมืองจะเป็นถนนที่เพิ่งก่อสร้างใหม่ทำให้ยังไม่ได้รับการตั้งชื่ออย่างเป็นทางการ ประกอบกับความวุ่นวายช่วงก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 ทำให้ฝรั่งเศสประสบปัญหาทางการปกครองประเทศอาณานิคม ส่งผลให้ถนนหลายเส้นยังใช้ระบบหมายเลขจนถึงสิ้นสุดยุคอาณานิคม

4.5.2 การแปลชื่อภาษาเวียดนามเป็นภาษาฝรั่งเศส

ชื่อถนนดั้งเดิมในกรุงฮานอยมีจำนวนประมาณ 160-170 ชื่อซึ่งใช้ภาษาเวียดนามหรือชื่อจีน-เวียดนามทั้งหมด (Khoi, 2012) ต่อมาฝรั่งเศสได้ปรับเปลี่ยนชื่อถนนแบบดั้งเดิมบางส่วนเป็นภาษาฝรั่งเศส โดยการใช้วิธีแปลตรงเพื่อให้มีการสื่อความหมายตรงตามชื่อภาษาเวียดนามมากที่สุด

ประเภทชื่อถนนที่ได้รับการแปลสามารถจำแนกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ ประเภทสิ่งของ เช่น Hàng Bông แปลเป็น Rue du Coton “ถนนขายฝ้าย” Hàng Buồm แปลเป็น Rue des Voiles “ถนนขายผ้าใบเรือ” Hàng Cân แปลเป็น Rue de Balances “ถนนขายเครื่องชั่งน้ำหนัก” เป็นต้น และประเภทสถานที่ เช่น Cầu gỗ แปลเป็น Rue du Pont en bois “ถนนสะพานไม้” Đường Thành แปลเป็น Rue de la Citadelle “ป้อมปราการ” เป็นต้น (Thanh & Lam, 2013)

กลวิธีนี้สะท้อนการลดการใช้ภาษาเวียดนามและเพิ่มการใช้ภาษาฝรั่งเศสมากขึ้น รวมทั้งการทำชื่อถนนเป็นระบบแบบเดียวกันทั้งหมด คือ การใช้ภาษาฝรั่งเศสและจำกัดการใช้ภาษาเวียดนาม แต่อย่างไรก็ตามการใช้ระบบการแปลก็ยังคงรักษาและบ่งบอกความหมายและสัญลักษณ์สำคัญดั้งเดิมไว้ ซึ่งแสดงถึงการให้พื้นที่บางส่วนสำหรับภาษาเวียดนามเพื่อเป็นการลดปัญหาการครหาการลดทอนความเป็น “ท้องถิ่น” อีกด้วย

4.5.3 การตั้งชื่อถนนให้สอดคล้องกับลักษณะเฉพาะของพื้นที่ที่ถนนตัดผ่าน

การตั้งชื่อประเภทนี้จะเป็นการตั้งชื่อใหม่โดยไม่อ้างอิงกับชื่อดั้งเดิมหรือไม่ปรากฏชื่อถนนพื้นเมืองที่ใช้เรียกถนนในพื้นที่นั้นมาก่อน ทำให้ฝรั่งเศสใช้ชื่อภาษาฝรั่งเศสมาตั้งชื่อถนนเพื่อสื่อความหมายถึงลักษณะสำคัญของพื้นที่ที่ถนนตัดผ่าน โดยสามารถจำแนกเป็น 4 ประเภท ได้แก่

4.5.3.1 การตั้งชื่อประเภทสิ่งของหรือผลิตภัณฑ์สำคัญ

การตั้งชื่อถนนประเภทนี้จะมีการตั้งชื่อให้สอดคล้องกับสิ่งของหรือผลิตภัณฑ์ที่เป็นลักษณะเด่นของพื้นที่ เช่น Rue des Brodeurs “ถนนขายงานเย็บปักถักร้อย” Rue des Changeurs “ถนนขายเครื่องเงินและเครื่องทอง” Rue des Forgerons “ถนนขายโลหะกับอาวุธ” เป็นต้น (Thanh & Lam, 2013)

4.5.3.2 การตั้งชื่อให้สอดคล้องกับชุมชนหรือพื้นที่

การตั้งชื่อประเภทนี้จะมีการเลือกใช้ลักษณะเด่นของชุมชนหรือพื้นที่ที่ถนนตัดผ่าน เช่น Rue des Cantonais “ถนนชุมชนชาวกวางตุ้ง” Rue des Phuc Kién “ถนนชุมชนชาวฮกเกี้ยน” เป็นต้น (Phuc, 2004)

4.5.3.3 การตั้งชื่อสอดคล้องกับลักษณะถนน

การตั้งชื่อประเภทนี้จะตั้งชื่อถนนตามลักษณะถนน เช่น Route Circulaire “ถนนวงเวียน”

4.5.3.4 การตั้งชื่อให้สอดคล้องกับสถานที่สำคัญที่ถนนตัดผ่าน

การตั้งชื่อประเภทนี้จะเลือกสรรสถานที่สำคัญที่ถนนตัดผ่านซึ่งประกอบด้วยสถานที่ทางธรรมชาติและสิ่งปลูกสร้างสำคัญ โดยนิยมใช้ภาษาฝรั่งเศส เช่น Avenue du Grand Bouddha “พระพุทธรูปองค์ใหญ่” Rue de la Prison “ถนนเรือนจำ” Rue de la Piharmonique “ลานพิธี” เป็นต้น

4.5.4 การตั้งชื่อถนนสอดคล้องกับประเทศและเมือง

การตั้งชื่อประเภทนี้จะเลือกสรรชื่อเมือง เกาะหรือระบบการปกครองมาตั้งชื่อถนน แบ่งได้เป็น 3 ประเภทดังต่อไปนี้

4.5.4.1 การตั้งชื่อประเทศหรือระบบการปกครองของประเทศผู้ปกครอง

การตั้งชื่อประเภทนี้เพื่อเป็นการเฉลิมฉลองหรือเชิดชูเกียรติของประเทศผู้ปกครองอาณานิคม เช่น Rue de France “ถนนแห่งฝรั่งเศส” Avenue de la République “ถนนแห่งสาธารณรัฐ”

4.5.4.2 การตั้งชื่อให้สอดคล้องกับประเทศที่ตัดผ่าน

การตั้งชื่อประเภทนี้จะตั้งชื่อเพื่อให้สอดคล้องกับประเทศที่ถนนตัดผ่านหรือถนนไปถึง เช่น Route Mandarine prolongée “ถนนแมนดารินหรือจีน” คือถนนที่ตัดผ่านและไปถึงจีน เป็นต้น (Phuc, 2004)

4.5.4.3 การตั้งชื่อเมืองและเกาะที่ฝรั่งเศสได้รับชัยชนะ

การตั้งชื่อประเภทนี้จะเป็นการตั้งชื่อเมืองหรือเกาะที่ฝรั่งเศสได้ทำการรุกรานและสามารถยึดครองได้สำเร็จ ทำให้ฝรั่งเศสต้องการประกาศความสำเร็จหรือชัยชนะซึ่งถือเป็นเกียรติภูมิที่สำคัญของประเทศเช่น Rue de Takou “ถนนชื่อเมืองในมณฑลฝูเจี้ยน ประเทศจีนเป็นเมืองท่าที่ถูกฝรั่งเศสรุกรานและบังคับให้เป็นเมืองภายใต้อารักขาของฝรั่งเศส” Rue de Tien Tsin “ถนนชื่อเมืองเทียนซิน ทางตอนเหนือของจีน เป็นสถานที่ที่ฝรั่งเศสและจีนทำข้อตกลงเพื่อให้กองทัพจีนถอนทัพออกจากเวียดนามเหนือ” เป็นต้น (Khoi, 2012)

4.5.5 การใช้ชื่อเวียดนาม

เนื่องจากการก่อสร้างถนนจำนวนมากทำให้เกิดปัญหาชื่อเฉพาะไม่เพียงพอกับถนน ส่งผลให้ฝรั่งเศสต้องใช้ชื่อเวียดนามมาตั้งชื่อถนน

การใช้ชื่อเวียดนามตั้งชื่อถนนของฝรั่งเศสมีนัยสำคัญคือ ฝรั่งเศสจะเปิดพื้นที่ให้ “ความเป็นเวียดนาม” แก่ประชาชน เพราะประชาชนส่วนใหญ่ยังคงเป็นชาวเวียดนามและเป็นคนท้องถิ่น ซึ่งหากฝรั่งเศสกระทำการรื้อถอนสิ่งดั้งเดิมของท้องถิ่นอย่างเบ็ดเสร็จก็อาจส่งผลให้เกิดปัญหาการก่อจลาจลจากคนเวียดนามได้ นอกจากนี้การใช้ชื่อเวียดนามก็เป็นการทำให้คนเวียดนามมีความพึงพอใจต่อการใช้ชื่อเวียดนามเพราะเป็นการใช้ชื่อใน “พื้นที่แห่งความทรงจำ” (site of memory) ของคนท้องถิ่น (Prasannam, 2014) ซึ่งเป็นการสร้างความพึงพอใจแก่คนท้องถิ่น (Chonchirdsin, 2007)

รวมทั้งประชาชนส่วนใหญ่ไม่มีความรู้ภาษาฝรั่งเศสทำให้เกิดปัญหาในการทำความเข้าใจชื่อถนนภาษาฝรั่งเศสได้ ทำให้การใช้ชื่อภาษาเวียดนามสามารถสื่อสารกับประชาชนโดยทั่วไปได้มากกว่า ส่งผลให้ฝรั่งเศสนำชื่อเวียดนามมาตั้งชื่อถนนเพื่อให้ประชาชนสามารถสื่อสารและเข้าใจชื่อถนนได้

4.5.6 การตั้งชื่อบุคคล

การตั้งชื่อบุคคลเป็นชื่อถนนมีความนิยมในการตั้งชื่อถนนมากที่สุด สามารถจำแนกประเภทการตั้งชื่อบุคคลได้เป็น 6 ประเภทดังต่อไปนี้

4.5.6.1 การตั้งชื่อบุคคลสอดคล้องกับสถานที่

การตั้งชื่อบุคคลประเภทนี้จะตั้งชื่อบุคคลให้สอดคล้องกับสถานที่ที่ถนนตัดผ่าน เช่น Rue Lagisquet “ถนนชื่อของวิศวกรผู้ออกแบบโรงละครแห่งกรุงฮานอย ซึ่งได้มีการนำชื่อบุคคลนี้มาตั้งชื่อถนนบริเวณใกล้โรงละครแห่งนี้” Digue Fellonneau “ถนนชื่อของวิศวกรที่ออกแบบและก่อสร้างถนนหลายสายในกรุงฮานอย” Ruelle Père Lecornu “ถนนชื่อของนักบวชที่ทำการเผยแพร่ศาสนาในบริเวณดังกล่าว” เป็นต้น (Phuc, 2004)

4.5.6.2 การใช้ชื่อนายทหารที่มีผลงานในการป้องกันและปราบปรามเวียดนามเหนือ

การตั้งชื่อประเภทนี้จะใช้ชื่อบุคคลทั้งจากฝรั่งเศสและเวียดนาม (ได้สังกัดฝรั่งเศส) ซึ่งส่วนใหญ่จะเสียชีวิตจากสงคราม การปราบกบฏ และการก่อการร้าย ซึ่งถือเป็นการสร้างสิ่งที่ระลึกถึงผลงานและตอบแทนความเสียสละของนายทหารทุกนายและทุกระดับชั้นในการสร้างความมั่นคงแก่อาณานิคม รวมทั้งเป็นการเชิดชูเกียรติยศแก่บุคคลเหล่านั้น เช่น Rue Capitaine Pouligo “ถนนชื่อสารวัตรประจำกรุงฮานอย เสียชีวิตในเหตุการณ์ปราบกลุ่มเรียกร้องเอกราชแทนฮูเซิน (Thanh Son) ในปี ค.ศ.1892” (Long, 2010) เป็นต้น นอกจากนี้มีบางส่วนที่มีการใช้ชื่อบุคคลที่มีผลงานในการยึดครองภูมิภาคเวียดนามเหนือและจัดระบบการปกครองภายในกรุงฮานอย เช่น Boulevard Francis Garnier “ถนนชื่อของผู้นำกองทัพฝรั่งเศสเข้ายึดครองเวียดนามเหนือและผู้บัญชาการทหารเรือประจำอินโดจีนเหนือ เสียชีวิตในช่วงสงครามตังกี” เป็นต้น (Phuc, 2004)

4.5.6.3 การใช้ชื่อนักการเมือง เจ้าพนักงานรัฐ และนักกิจกรรมฝรั่งเศสที่ได้รับตำแหน่งสำคัญในอาณานิคมฝรั่งเศสและอาณานิคมอินโดจีน

การตั้งชื่อประเภทนี้จะเลือกสรรชื่อนักการเมือง เจ้าพนักงานรัฐและนักกิจกรรมของฝรั่งเศสที่มีตำแหน่งสำคัญทั้งในและนอกอาณานิคมอินโดจีน และบางส่วนจะมีการระบุตำแหน่งของบุคคลนั้นๆ ในชื่อถนนเพื่อป้องกันความสับสนเพราะอาจมีบางชื่อที่ซ้ำกัน (Thanh & Lam, 2013)

กลุ่มชื่อบุคคลประเภทนี้จะมีความสัมพันธ์และความเชื่อมโยงกับอำนาจการปกครองโดยตรง การตั้งชื่อถนนต่างๆ จะต้องผ่านการตรวจสอบจากเจ้าพนักงานรัฐเป็นอันดับแรก ทำให้กลุ่มบุคคลประเภทนี้จะได้รับการกำหนดให้มาตั้งชื่อถนนเป็นอันดับแรกเสมอเช่นเดียวกับกลุ่มชื่อนายทหารและกลุ่มชื่อบุคคลเหล่านี้จะถูกนำมาตั้งชื่อถนนที่มีความสำคัญเสมอ เช่น Rue Administrateur Chéon “ถนนชื่อของผู้ว่าการกรมการดูแลพลเรือนแห่งสหพันธอินโดจีน” Boulevard Félix Faure “ถนนชื่อของประธานาธิบดีแห่งฝรั่งเศสระหว่างปี ค.ศ.1895-1899” เป็นต้น

4.5.6.4 การใช้ชื่อบุคคลทางประวัติศาสตร์ของจากทั้งฝรั่งเศสและเวียดนาม

การใช้ชื่อบุคคลประเภทนี้นิยมเลือกสรรชื่อบุคคลฝรั่งเศสที่มีชื่อเสียง มีผลงานในอาณานิคมฝรั่งเศสต่างๆ และบุคคลที่สร้างคุณประโยชน์แก่ฝรั่งเศส เช่น Rue Alexandre Rhodes “ถนนชื่อของมิชชันนารีที่คิดค้นภาษาเขียนเวียดนามแบบตัวอักษรโรมันและเป็นผู้ส่งข้อมูลข่าวสารของเวียดนามให้แก่ฝรั่งเศส” เป็นต้น (Thanh & Lam, 2013) ซึ่งการนำชื่อบุคคลทางประวัติศาสตร์มาตั้งชื่อถนนนั้นมียุทธศาสตร์ของการยืนยันการปกครองของฝรั่งเศสและกลวิธีการทำให้คนเวียดนามเรียนรู้ประวัติศาสตร์ฝรั่งเศสและเรียนรู้วัฒนธรรมฝรั่งเศส

การเลือกชื่อบุคคลทางประวัติศาสตร์เวียดนาม เช่น Rue Lý Thường Kiệt “ถนนชื่อของวีรบุรุษในประวัติศาสตร์เวียดนาม” เป็นต้น (Khoi, 2012) ซึ่งชื่อนี้มีมายาวนานก่อนการยึดครองของฝรั่งเศส ฝรั่งเศสต้องการรักษาชื่อบุคคลสำคัญของเวียดนามไว้เพื่อทำให้คนเวียดนามพึงพอใจที่ได้รับพื้นที่บางส่วนที่แสดงถึง “ความเป็นเวียดนาม” ซึ่งสะท้อนถึงนโยบายฝรั่งเศสที่ต้องการลดปัญหาความขัดแย้งกับคนท้องถิ่นเพื่อลดปัญหาการก่อจลาจลที่มีเพิ่มมากขึ้นนับตั้งแต่ฝรั่งเศสเข้าปกครองเวียดนาม (Chonchirdsin, 2007) และเพื่อเป็นการประสานผลประโยชน์กับคนเวียดนามบางกลุ่มเพื่อให้คนเวียดนามกลุ่มนี้สนับสนุนฝรั่งเศสต่อไป (Vien, 2014)

นอกจากนี้มีการเลือกชื่อบุคคลที่สำคัญต่อการยึดครองของฝรั่งเศสในเวียดนาม เช่น Boulevard Gia Long “ถนนชื่อของจักรพรรดิพระองค์แรกแห่งราชวงศ์เหงียน มีส่วนสำคัญในการนำกองทัพฝรั่งเศสมาร่วมรบในสงครามปราบกลุ่มเตยเซิน (Tây Sơn)” เป็นต้น (Chonchirdsin, 2007) สะท้อนถึงการเลือกชื่อบุคคลทางประวัติศาสตร์เวียดนามที่ผสมผสานผลประโยชน์แก่ฝรั่งเศส อย่างไรก็ตาม มีบุคคลบางส่วนที่แม้ไม่มีผลประโยชน์ต่อฝรั่งเศส แต่เป็นบุคคลที่มีคุณค่าและชื่อเสียงสำหรับคนเวียดนาม ฝรั่งเศสก็นำมาตั้งชื่อถนนเช่นกัน เช่น Rue Trưng Trinh “ถนนชื่อของกวีในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 16” เป็นต้น ซึ่งเป็นช่วงก่อนการยึดครองของฝรั่งเศส แต่ถือเป็นบุคคลที่มีชื่อเสียงของเวียดนามทำให้ฝรั่งเศสต้องการให้พื้นที่ชื่อถนนบางส่วนสำหรับคนเวียดนามเพื่อลดปัญหาความขัดแย้งกับคนเวียดนาม

4.5.6.5 บุคคลที่มีผลงานในการเผยแพร่วัฒนธรรมฝรั่งเศส

ส่วนใหญ่กลุ่มบุคคลประเภทนี้จะเป็นนักธุรกิจ นายทุน แพทย์ หรือมิชชันนารี ซึ่งเป็นคนฝรั่งเศสหรือคนตะวันตกที่มีส่วนสำคัญในการเผยแพร่วัฒนธรรมฝรั่งเศสแก่คนเวียดนาม เช่น Rue Madame Autigeon “ถนนชื่อของผู้ริเริ่มและพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอและผ้าปักภายในกรุงฮานอย ส่งเสริมอุตสาหกรรมสิ่งทอสมัยใหม่แก่คนเวียดนาม” Rue Albert Calmette “ถนนชื่อของนายแพทย์ที่คิดค้นยารักษาวัณโรคในเด็กและมีส่วนร่วมในการพัฒนาระบบสาธารณสุขแบบตะวันตกแก่คนเวียดนาม” เป็นต้น (Thanh & Lam, 2013)

กลวิธีนี้สะท้อนการเปิดพื้นที่ชื่อถนนแก่บุคคลที่สร้างคุณประโยชน์แก่ฝรั่งเศส แม้บุคคลนั้นจะเป็นพลเรือนและไม่มียุทธศาสตร์ด้านการยึดครอง การปกครองหรือความมั่นคงในอินโดจีนก็ตามแต่ถือว่าบุคคลกลุ่มนี้มีส่วนสำคัญในการพัฒนากรุงฮานอย ซึ่งแสดงถึงการให้ความสำคัญกับบุคคลทุกระดับชั้นและทุกอาชีพของฝรั่งเศส

4.5.6.6 การใช้ชื่อบุคคลเวียดนามและฝรั่งเศสที่รักษาหรือสร้างคุณประโยชน์แก่ฝรั่งเศส

ในกรณีเป็นคนเวียดนามจะจำแนกได้เป็น 2 ประเภทได้แก่

ประเภทแรกคือ บุคคลเวียดนามในสังกัดฝรั่งเศสที่มีผลงานในการทำสงครามหรือรักษาความมั่นคงร่วมกับอาณานิคม เช่น Rue Cao Đắc Minh “ถนนชื่อของนักบินเวียดนามประจำกองทัพฝรั่งเศสและมีผลงานในสงครามโลกครั้งที่ 1” Boulevard Kinh Lược Hoàng Cao Khải “ถนนชื่อของนายทหารเวียดนามในกองทัพฝรั่งเศส มีผลงานในรบที่สงครามตังเกี๋ย” Rue Đỗ Hữu Vị “ถนนชื่อของนายทหารสังกัดฝรั่งเศส เสียชีวิตในสงครามโลกครั้งที่ 1” เป็นต้น (Phuc, 2004)

ประเภทที่สองคือ เจ้าของที่ดินชาวเวียดนามเป็นกลุ่มนายทุนที่ผสมผสานผลประโยชน์ร่วมกับฝรั่งเศสเพราะให้ชาวเวียดนามและฝรั่งเศสเช่าที่ดิน

ในกรณีของบุคคลฝรั่งเศสนั้น ฝรั่งเศสจะเลือกสรรชื่อบุคคลทั้งข้าราชการ ทหาร หรือพลเรือนที่มีผลงานสำคัญทางการปกครอง การเข้ายึดครอง การขยายดินแดน การเจรจาต่อรอง ความมั่นคงและการพัฒนามาตั้งชื่อถนน โดยจะคัดเลือกบุคคลจากหลากหลายอาชีพเพื่อกระจายความสำคัญของแต่ละอาชีพ

นอกจากนี้ยังนำชื่อบุคคลที่เสียชีวิตเพื่อรักษาความสงบและต่อต้านกบฏมาตั้งชื่อถนน เช่น Rue Capitaine Pouligo “ถนนชื่อของสารวัตรชาวฝรั่งเศสประจำกรุงฮานอย เสียชีวิตในเหตุการณ์การปราบปรามกลุ่มเรียกร้องเอกราชแทนยูเซิน (Thanh Son)” เป็นต้น (Thanh & Lam, 2013)

กลวิธีนี้สะท้อนให้เห็นถึงการระลึกถึงบุคคลที่ทำประโยชน์แก่ฝรั่งเศสและบางส่วนก็เป็นการสร้างความพึงพอใจแก่กลุ่มบุคคลที่ผสมผสานผลประโยชน์ร่วมกับฝรั่งเศสเพื่อให้บุคคลเหล่านี้ยังคงสนับสนุนฝรั่งเศสต่อไป รวมทั้งการตั้งชื่อเพื่อให้เกียรติแก่บุคคลที่เสียชีวิตเพื่อรักษาความมั่นคงของอาณานิคม (Chonchirdsin, 2007)

5. สรุป

นับตั้งแต่กลางคริสต์ศตวรรษที่ 19 เป็นต้นมา ฝรั่งเศสได้ยึดครองกรุงฮานอยและสถาปนากรุงฮานอยเป็นศูนย์กลางการปกครองสหพันธอินโดจีน มีการก่อสร้างระบบภายในเมืองเพื่อรองรับความเจริญและรองรับระบบถนนหลวง โดยเริ่มตั้งแต่ปี ค.ศ.1875 จนถึงช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2

ชื่อถนนจะมีโครงสร้างตามกฎของภาษาฝรั่งเศส โดยหากเป็นชื่อถนนที่เป็นคำนามทั่วไป (common noun) จะใช้คำบุพบทมาเชื่อมระหว่างประเภทถนนและชื่อถนน ซึ่งมีคำบุพบททั้งหมด 3 คำคือ de le, des และ du ซึ่งมีความหมายว่า “แห่งหรือของ”

ถนนในกรุงฮานอยมีทั้งหมด 332 สายแบ่งตามประเภทตัวเขียนได้เป็น 2 ประเภท คือ ประเภทตัวเขียนภาษาฝรั่งเศส มีจำนวน 272 สาย และตัวเขียนภาษาเวียดนามทั้งหมด 60 สาย ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการเลือกปฏิบัติในการเลือกใช้ภาษา

โครงสร้างชื่อถนนจะแบ่งเป็น 3 ส่วน คือ ประเภทถนน ชื่อถนน และส่วนขยาย โดยประเภทถนนแบ่งได้เป็น 13 ประเภทได้แก่ 1) Avenue 13 สาย 2) Boulevard 18 สาย 3) Impasse 9 สาย 4) Ruelle 20 สาย 5) Cité 10 สาย 6) Quai 3 สาย 7) Digue 3 สาย 8) Route 8 สาย 9) Voie 40 สาย 10) Passage 2 สาย 11) Place 3 สาย 12) Rue 200 สาย และ 13) Square 3 สาย

ชื่อถนนแบ่งได้เป็น 12 ประเภทคือ 1) ชื่อสินค้าและสิ่งของจำนวน 51 ชื่อ 2) ระบบหมายเลข 40 ชื่อ 3) ลักษณะถนน 1 ชื่อ 4) ชื่อหน่วยงานทางทหาร 1 ชื่อ 5) ชื่อประเทศ 3 ชื่อ 6) ชื่อสถานที่ทางธรรมชาติ 3 ชื่อ 7) ชื่อหมู่บ้านและกลุ่มชน 21 ชื่อ 8) ชื่อเมืองและเกาะ 6 ชื่อ 9) ศาสนสถาน 11 ชื่อ 10) ชื่อพื้นที่ 4 ชื่อ 11) ชื่อสิ่งปลูกสร้างและสถานที่เบ็ดเตล็ด 15 ชื่อ และ 12) ชื่อบุคคล 176 ชื่อ

ชื่อบุคคลแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ บุคคลฝรั่งเศส จำนวน 143 ชื่อและบุคคลเวียดนามจำนวน 28 ชื่อ

กลวิธีการตั้งชื่อถนนในช่วงเวลานี้จะมีปรากฏดังต่อไปนี้คือ 1) ระบบหมายเลข 2) การแปลภาษาเวียดนามเป็นภาษาฝรั่งเศส 3) การตั้งชื่อถนนให้สอดคล้องกับลักษณะเฉพาะของพื้นที่ที่ถนนตัดผ่าน 4) การตั้งชื่อถนนให้สอดคล้องกับประเทศและเมือง 5) การใช้ชื่อเวียดนามและ 6) การใช้ชื่อบุคคล

การตั้งชื่อถนนของฝรั่งเศสสะท้อนถึงจุดประสงค์ของฝรั่งเศสที่ต้องการแสดง “อำนาจที่เหนือกว่า” ของฝรั่งเศส การเผยแพร่วัฒนธรรมประเทศผู้ปกครอง (ฝรั่งเศส) แก่ประเทศใต้ปกครอง (เวียดนาม) และการลดทอนหรือกีดกันวัฒนธรรมเวียดนามเพื่อลดความสำคัญลงและส่งเสริมความสำคัญวัฒนธรรมฝรั่งเศสแทน

6. อภิปรายผล

การศึกษานี้มีความสอดคล้องกับงานวิจัยก่อนหน้าบางส่วน กล่าวคือ การศึกษาโครงสร้างชื่อถนนภาษาที่ใช้ในชื่อถนน ไวยากรณ์ชื่อถนน ประเภทชื่อถนน ประเภทถนน กลวิธีการตั้งชื่อถนน และการวิเคราะห์การตั้งชื่อถนนในช่วงเวลาดังกล่าวมีบางส่วนสอดคล้องกับงานวิจัยก่อนหน้าและมีบางส่วนที่พบประเด็นใหม่เพิ่มเติม ดังต่อไปนี้

งานศึกษาก่อนหน้ามีการกล่าวถึงการตั้งชื่อถนนที่เป็นชื่อบุคคล ซึ่งโดยส่วนใหญ่เป็นบุคคลฝรั่งเศสและเป็นบุคคลที่ทำคุณประโยชน์แก่ฝรั่งเศส แต่ในบทความนี้มีการค้นพบประเด็นเพิ่มเติม คือ มีการใช้ชื่อบุคคล

เวียดนามบางส่วนโดยจะใช้บุคคลทางประวัติศาสตร์เวียดนามและบุคคลเวียดนามที่มีผลประโยชน์ร่วมกับฝรั่งเศส นอกจากนี้การใช้ชื่อบุคคลของฝรั่งเศสจะมีการกระจายความสำคัญให้กับบุคคลทุกสถานะหรืออาชีพ ไม่ว่าจะเป็นบุคคลฝรั่งเศสและบุคคลเวียดนามก็ตาม หากบุคคลเหล่านี้ทำประโยชน์แก่ฝรั่งเศสก็จะได้รับเกียรติมาตั้งชื่อถนน

นโยบายการใช้ภาษาของฝรั่งเศสที่มุ่งเน้นการใช้ภาษาฝรั่งเศสเป็นสำคัญ บทความนี้ได้พบประเด็นเพิ่มเติมคือนโยบายการใช้ภาษาของฝรั่งเศสนั้นมีจุดประสงค์เพื่อเป็นการสร้างสถานการณ์ “บังคับ” ให้คนท้องถิ่นจำเป็นต้องเร่งปรับตัวและเรียนรู้ภาษาฝรั่งเศสเพื่อสามารถใช้ชีวิตให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมใหม่ได้ ซึ่งวิธีการนี้นับเป็นการปลูกฝังวัฒนธรรมฝรั่งเศสอีกวิธีหนึ่ง

นโยบายการเปิดพื้นที่บางส่วนแก่ “ความเป็นเวียดนาม” กล่าวคือ ฝรั่งเศสได้เปิดให้มีการใช้ชื่อเวียดนามบางส่วนมาตั้งชื่อถนน โดยชื่อบางส่วนเป็นชื่อจาก “พื้นที่แห่งความทรงจำ” ของชาวเวียดนาม เช่น การนำชื่อหมู่บ้านเก่าแก่ ชื่อบุคคลทางประวัติศาสตร์เวียดนามมาตั้งชื่อถนน เป็นต้น ซึ่งนโยบายนี้มีจุดประสงค์เพื่อสร้างความพึงพอใจแก่คนท้องถิ่นและเป็นการลดปัญหาการก่อจลาจลจากคนท้องถิ่น อีกประการหนึ่งก็เพื่อเป็นการประสานผลประโยชน์กับกลุ่มคนท้องถิ่นบางกลุ่ม

การศึกษานี้บ่งบอกถึงบริบททางประวัติศาสตร์เวียดนามในยุคอาณานิคมฝรั่งเศส กล่าวคือ ฝรั่งเศสได้นำวัฒนธรรมฝรั่งเศสเข้ามายังกรุงฮานอยและทำให้วัฒนธรรมฝรั่งเศสเป็น “วัฒนธรรมหลัก” ส่วนวัฒนธรรมท้องถิ่นหรือวัฒนธรรมเวียดนามนั้นได้ถูกลดทอนลงกลายเป็นเพียง “วัฒนธรรมรอง” เท่านั้น ซึ่งสะท้อนสถานะการปกครองที่ฝรั่งเศสมีอำนาจเหนือกว่าเวียดนาม

เชิงอรรถ

¹ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่องการศึกษาการตั้งชื่อถนนในกรุงฮานอย หลักสูตรศิลปศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์ สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล

เอกสารอ้างอิง

- Chonchirdsin, S. (2007). *A history of Vietnam from the French colonial period to the present*. Bangkok: Chulalongkorn University. (in Thai)
- Ha, P. H. M. (2018). *The process of formation and the role of Indochina colonial road system during the French colonial period*. Retrieved from <http://baotanglichsu.vn/vi/Articles/3096/69513/qua-trinh-hinh-thanh-va-vai-tro-cua-he-thong-djuong-thuoc-djia-djong-duong-thoi-phap-thuoc.html> (in Vietnamese)
- Khoi, N. (2012). *The Street folk names in Hanoi*. Retrieved from http://chimviet.free.fr/dantoch/nguyenkhai/ngkhoin065_Ten DuongPhoHaNoi (in Vietnamese)
- Long, N. T. (2010). The name of street and park in Hanoi before 1954. *Journal of Past and Now*, 347+348, 66-72. (in Vietnamese)

Nida, E. A. (1975). *Componential analysis of meaning: An introduction to semantic structures*. The Hague: Mouton.

Phanxipang. (2012). *The name of the street in Hanoi during the French period*. Retrieved from <https://phanxipang.wordpress.com/2012/06/01/ten-mot-so-duong-pho-o-ha-noi-thoi-thuoc-phap-i-2/> (in Vietnamese)

Phuc, N. V. (2004). *Street in Hanoi*. Hanoi: Transport Publishing House. (in Vietnamese)

Prasannam, N. (2014). Memory in culture. *Humanities Journal*, 21(2), 297-307. (in Thai)

Srichampa, S. (1997). Street names in Hanoi. *Journal of Language and Culture*, 16(1), 97-108. (in Thai)

Thanh, N. T. V., & Lâm, P. T. T. (2013). Names of Hanoi streets during the French time. *VNU Journal of Science: Social Sciences and Humanities*, 29(2), 66-74. (in Vietnamese)

Tien, N. N. (2019). *Ha Noi wards, streets and theirs names*. Retrieved from <http://360.hncity.org/spip.php?article474&artsuite=> (in Vietnamese)

Vien, N. K. (2014). *Vietnam: A long history*. Bangkok: The Foundation for the Promotion of Social Sciences and Humanities Textbook Project. (in Thai)